

BİR MACAR ÇOCUĞUN ANILARININ IŞIĞINDA ATATÜRK VE TÜRK-MACAR İLİŞKİLERİNE BAKIŞ

Doç.Dr. Melek ÇOLAK*

ÖZET

Cumhuriyetin ilk yıllarında büyük oranda gelişme kaydeden Türk-Macar ilişkilerinin bir sonucu olarak pek çok Macar uzman, çalışmak üzere Türkiye'ye gelmiştir.

Bu uzmanlardan biri olan János György'nin kızı Klara, Gazi Orman Çiftliği'nde geçen çocukluk yılları sırasında Atatürk'le tanışmıştır.

Bu çalışmada Klara Devai'nin Türkiye ve Atatürk'le ilgili anılarının ışığında Türk-Macar ilişkileri ele alınarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Macaristan, Macar, Klara Devai, Türkiye, Uzman.

A VIEW OF ATATÜRK AND TURKISH-HUNGARIAN RELATIONS IN THE LIGHT OF THE MEMORIES OF A HUNGARIAN CHILD

ABSTRACT

As a result of the Turkish-Hungarian relations developing considerably in the early years of the Republic, many Hungarian specialists came to Turkey work.

Klara, the daughter of one of these specialists, János György, met Atatürk during her childhood years in Gazi Orman Çiftliği.

In this study, in the light of the memories of Klara Devai about Turkey and Atatürk, Turkish-Hungarian relations will be looked at.

Key Words: Atatürk, Hungary, Hungarian, Klara Devai, Turkey, Specialist.

* Muğla Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

GİRİŞ

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye ve Macaristan arasında önemli bir yakınlaşma göze çarpmaktadır. Atatürk, Macaristan ile siyasi ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesine özen gösterdiği gibi, Macaristan da Atatürk devrimlerini hayranlıkla izlemiş, desteklemiş, karşılıklı işbirliği çerçevesinde pek çok Macar uzman Türkiye'ye gelmiştir.¹ Bu yıllarda üniversite ve yüksek okullarda olduğu gibi, özellikle mesleki ve teknik eğitim alanında Macar uzmanlardan yararlanılmıştır. Bu uzmanlar Türk eğitiminin yeniden yapılanmasına katkıda bulunmuşlardır.²

Bu şekilde Türkiye'ye gelen Macar uzmanlardan biri de György Klara'nın** (Klara Devai'nin) babasıdır.

I.Dünya Savaşından sonraki yıllarda Macaristan'da baş gösteren ekonomik sıkıntı ve işsizlik nedeniyle üniversiteyi bitiren , genç makine mühendisi György János eşiyile beraber çalışmak için Türkiye'yi seçti. Buna neden, Kanada, Amerika ve Avusturalya gibi ülkelerin dışında Türkiye'nin diğer ülkelere göre Macaristan ile olan ulaşım kolaylığı idi. İstanbul ve Budapeşte arasında Orient Expres seferleri sık sık yapılyordu. Adana'da açılan teknik okul için mühendis ve aynı zamanda öğretmen ihtiyacı genç çifti bu şehre yönlendirdi.1924 yılında Adana'ya geldiler.³(Bkz.Fotoğraf:I) György János burada çalışacağı okulu çok beğendi.(Bkz.Fotoğraf:II)Ziraat için gerekli olan makinaların bulunduğu büyük bir atölyesi vardı .(Bkz. Fotoğraf:III)Üst katları ise okuldu.İlk zamanlarda yaşadıkları yabancılık hissini zamanla değerli dostlar kazanarak üzerlerinden attılar.(Bkz.Fotoğraf:IV,V,VI,VII) Zorlukların hepsi aşıldı.⁴ Aradan 5 yıl geçti. 1930 yılında küçük Klara Adana'da bir Amerikan Hastanesinde dünyaya geldi. Daha sonra Tarsus'ta St.Paul Kilisesinde vaftiz edildi. Babası artık geri dönmeyi düşünüyordu. Çünkü çalıştığı okul epey gelişmiş, öğrenciler ilerleme kaydetmişlerdi.(Bkz. Fotoğraf:VIII,IX) Bu sırada Atatürk daha önce beş kez geldiği Adana'ya 16 Şubat 1931 yılında tekrar geldi. Teknik okula da

¹ Melek Çolak, "Atatürk Döneminde Türkiye-Macaristan İlişkileri (1923-1938)", *Atatürk Haftası Armağanı*, 10 Kasım 2004, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları ,Ankara 2004,s.92.

² Melek Çolak, "Cumhuriyetin Kuruluş Yıllarında Türk Eğitim Yaşamında Macar Eğitimcilerin Yeri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:XX, Sayı:58 ,Mart 2004 ,s. 243.

** Macaristan'da önce soyadı söylenmektedir.

³ Klara Devai'nin Atatürk'le ilgili anıları "Bir Macar Çocuğun Anılarında Atatürk" adı altında yayımlanmıştır. (Bkz. Melek Çolak, "Bir Macar Çocuğun Anılarında Atatürk", *İlke, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Atatürk'ün Doğumunun 125.Yılı ve Cumhuriyetimizin 83.Yılı Özel Sayısı, 2006,s.96.

⁴ Klara Devai ile 8.11.2006 tarihinde yapılan görüşme.

uğradı .Bu ziyaret sırasında Klara'nın anne ve babası da Atatürk'ü karşılayanlar arasında idi. (Bkz. Fotoğraf X). Atatürk bütün okulu ve okulun atölyesini gezdi. Öğrencilere sorular sordu. Aldığı cevaplar O'nu memnun etti. Öğrencilerin yetişmesinde emeği geçen György János ile tanıştı. György János'un geri dönme isteğini kabul etmedi. György János beş yıllık imzaladığı sürenin dolduğunu ve artık ülkesine geri dönmek istediklerini söyleyince Atatürk:

- *"Bay János siz hanımınızla ve bebeğinizle Ankara'ya benim çiftliğime geleceksiniz. Orada bir büyük demir fabrikası yapılacak ve siz onun müdürü olacaksınız"* dedi.

György János düşünmek için bir iki gün izin istedi ise de Atatürk'ün cevabı kısa ve kesindi:

- *"Hayır! Şimdi bu saniyede söyleyiniz. Ben yarın artık Ankara'ya dönüyorum."*

O yıllarda onlara verilen cazip maaşlar genç çiftin sözleşmeyi 5 yıl daha uzatmasına neden oldu. Ve çok iyi dostlar edindikleri, beraber yıllarca çalıştıkları Adana'dan ayrılarak, Ankara'ya taşındılar.(Bkz.Fotoğraf:XI) Böylece Klara için hayatının en güzel yıllarını geçireceği ve *"bir masal"* olarak nitelediği Gazi Orman Çiftliğinde geçecek yıllar başladı.⁵ (Bkz. Fotoğraf XII, XIII, XIV, XV)

Bu yılları Klara Devai şöyle anlatmıştır:

*"Çiftlikte hayatımız fevkalade güzel idi. Ankara gittikçe güzelleşerek yeşil bir şehir görünümüne büründü. Hakikaten fabrikaların hepsi açıldı. Özellikle bira fabrikası ve parkı çok güzeldi. Çiftlikte, ziraatin her kolu çalışmaya başladı. Babam demir fabrikasını idare etti.Değişik ülkelerden mühendisler, işçiler teknik alanda uzmanlar davet edildiler.Bu insanlar için 1937'lerde çok güzel evler yapıldı.(Bkz.Fotoğraf:XVI)Biz de yeni evimize taşındık."*⁶

Bu arada Macar Başbakanı Gyula Gömbös Türkiye'ye geldi. Ankara'ya varmadan önce birçok Macar uzmanın çalıştığı (Bkz.Fotoğraf:XVII,XVIII) Atatürk'ün örnek çiftliğine de uğradı.⁷ Başbakanın çiftliğe geleceği duyulunca hazırlıklar başladı. Macar Başbakanı trenden inince küçük Klara O'na çiçek sunacaktı.Klara'ya

⁵ Çolak, a.g.m. ,s.96-97.

⁶ Klara Devai ile 8.11.2006 tarihinde yapılan görüşme.

⁷ Mikusch von Dagobert, Kamál Atatürk Gazi Musztafa Kemál Fél Évszázad Törökország Történelméül, Budapest 1937,s.184.

çiçeği verirken söyleyeceği sözler ezberletilmiş, güzel bir elbise giydirilmiş, başı taçlarla süslenmişti. Birkaç kez annesiyle prova yaptı. Ve beklenen gün geldi. Başbakan Gömbös trenden inip kendini bekleyen Macar vatandaşlarına doğru yürüdü. Küçük Klara başbakanı görünce önceden öğretilen her şeyi unuttu. Aklına hevesle giydiği güzel elbisesi geldi. Eteğini tutarak Başbakana seslendi: — “Amca ,bak! Ne güzel elbisem var!...” Herkes güldü. Bu sevimli küçük kızdan ertesi gün Türk gazeteleri uzunca bahsettiler⁸ (Bkz. Fotoğraf: XIX, XX).

Atatürk çiftliğin işleyişini görmek için sık sık ziyaret etti. (Bkz. Fotoğraf XXI) Genellikle hafta sonları dinlenmek için de çiftliği seçiyordu. Bu ziyaretleri sırasında Klara birçok kez Atatürk’ü gördü. Çocukları çok sevdiği için birkaç kez onların evine de misafir oldu.

Klara Devai Atatürk’le karşılaşmasını şöyle anlatmıştır:

“Ansızın bir haber geldi. Anneme dediler ki: “bayan Elizabeth , Atatürk geliyor.” Atatürk böyle yaşadı protokolü sevmedi. Bizde “Macar dansı” adlı parçayı dinledi. Bu arada babam keman , annem cimbalom (cibal) çaldı. Atatürk çok beğendi. Beni kucığına aldı. O’nun kucığında müziği dinledim.

Henüz okula gitmediğim zamanlardı. Bana adımı sordu.

- “Klara” dedim.

Atatürk düşünmeye başladı.

- ‘Klara, Klara!...’

Kendisi Fransızca bildiği için bana şöyle dedi:

- “Tamam, sen Kler’sin (Claire) . Kler , Türkçe ne olabilir? “Açık, parlak!”

Ve bana şöyle dedi:

- “Şimdi artık Klara yok! Sen benim şekerim Parlak’sın. Parlak !”

Her zaman bana böyle hitap etti:

- “Bana bak Şekerim, Parlak!”

Çiftlik harika bir yerd. Havuzlar, yüzme havuzları... (Bkz. Fotoğraf: XXII) Çok güzel gezinti yolları ve Atatürk’ün tepede bulunan güzel köşkü (Bkz. Fotoğraf XXIII, XIV) Hayatımda hiç unutmuyorum. Atatürk’ün köşte beyaz piyanosu vardı. Okul çağına geldiğim zaman St. George

⁸ Klara Devai ile yapılan 8.11.2006 tarihinde yapılan görüşme.

Avusturya Kız Lisesi'ne gönderilmiştim. (Bkz. Fotoğraf XXV) O zaman piyano çalmayı öğrenmiştim. Tatillerde Ankara'ya geldiğim zaman işte o köşkte bu beyaz piyanoyu çalmama izin verildi. Ne zaman istersem. Tabi evde bekçiler ve ev hanımları vardı. Ve bir de harika bir gül bahçesi. O kadar güzel ve büyük güller vardı ki! (Bkz. Fotoğraf XXVI).

Atatürk bana şöyle dedi:

- "Parlakcığım , Şekerim hangi güllü istersen sana onu kessinler!"

Bütün bunlar Klara Devai'nin çocuk kalbinde Atatürk sevgisinin yer etmesine neden oldu. Klara Devai O'nu gördüğü zamanlar çocuk gözüyle dikkatini çeken en önemli özellikleri konusunda şöyle demektedir:

"Masmavi gözleri. O şimdi bile gözümün önünde, o güzel yüzünü ve güzel mavi gözlerini bugün bile görüyorum. Ayrıca her zaman çok şıktı."⁹ Ben köşkün bahçesinde top oynarken. Atatürk terastan bana şöyle seslenirdi:

- "Şekerim Parlak!... Pencerelere dikkat et!..."

Bir gün beni kucağına aldı. O'nun yüzüne bakınca inanılmaz güzel ve etkileyici mavi gözlerini gördüm. Ağzımdan şu sözcükler dökülüverdi:

- "Bak! Benim gözüm mavi , senin gözün de mavi. O zaman biz herhalde akrabayız"

Atatürk güldü ,yanaklarımı öptü ve dedi ki:" -"Evet , seninle akrabayız."

Bundan daha güzel anı kimin var bilemiyorum."¹⁰

Ve bütün bunların ardından Klara Devai'nin unutamadığı bir gün oldu 10 Kasım 1938!... Okul zamanı olduğu için İstanbul'da idi. Okuldaki öğretmenlerin heyecanından, koşuşturmasından sıra dışı bir şeyler olduğu anlaşılıyordu. "Ders yok" diyorlardı. Herkes tam boğaza karşı bulunan okulun geniş terasına toplandı. Öğrencilerin hepsi oraya çıktılar. Klara buradan siyah bayrakları gördü. Müdire hanım çocuklara "Cumhuriyetin en büyük devlet adamı Atatürk'ün öldüğünü ve bugününün onlar için çok zor olduğunu" söyledi. Hiçbir çocuğun sesi çıkmadı. Küçük Klara çok üzüldü. "Çocukluğunun en güzel günlerini paylaştığı Atatürk'ün" nereye

⁹ Çolak , a.g.m.,97-98.

¹⁰ Klara Devai, "En Büyük Hediye", İlke, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Atatürk'ün Doğumunun 125.Yılı ve Cumhuriyetimizin 83.Yılı Özel Sayısı, 2006,s.115.

gittiğini , okulun terasından adım adım takip etti. Ve Atatürk'ü bu son yolculuğuna binlerce insanla beraber uğurladı.¹¹

Çiftlikteki güzel günler Klara ve ailesi için Atatürk'ün ölümü ve ardından II.Dünya Savaşının başlaması ile bitti. Savaş başladıktan sonra Klara ve ailesi akrabalarını merak ettikleri için 1941 Eylülünde Macaristan'a geri döndüler. Ve Klara Devai'nin anılarının ışığında bu zorlu yıllar:

“Tekrar Türkiye'ye geri dönemedik, savaş dönemi olduğu için izin verilmedi. Hitler orduları Balkanlara indi.Mecburen Macaristan'da kaldık. Evimiz ,mobilyalarımız ,bütün eşyalarımız orada,Gazi Orman Çiftliğinde kaldı. Hitler orduları Macaristan'ı da işgal ettikten sonra Türkiye'den hiçbir haber alamadık. Mektup,telefon, bütün bağlantılarımız koptu. Babam Türkiye'de kazandığı para ile Macaristan'da bir ev satın aldı. Bu ev sonra bana kaldı. Hala aynı evde oturuyorum. Macaristan'a geri döndükten sonra bir sene mecburen Macarca öğrendim. Konuşuyordum,fakat yazmayı, sayı saymayı, her şeyi Türkçe ve Almanca öğrenmiştim. Sadece Macarca konuşmak yetmediği için Macarca öğrenerek ortaokulu bitirdim. Savaş bitince yavaş yavaş haberleşmeye başladık. Ankara'dan bizi bekliyorlardı,ama Macaristan'dan artık çıkış çok zordu.Çünkü Macaristan Demirperde ülkesi olmuştu.Ve aynı zamanda anne ve babam boşandılar.Buradaki hayat o zaman onların da hayatını bozmuştu.Babam demirperde kapanmadan biraz önce 15 Nisan 1947'de Türkiye'ye geri döndü.Biz uzun seneler Demirperdenin arkasında yaşadık. Babamdan da hiç haber alamadık. Çünkü bir gazete veya bir mektup vb. hiçbir şeye izin verilmedi.. Babam Ankara'da 1951'e kadar kaldı. Fakat tekrar beş sene orada kalmak istemedi. Hayat sürekli değişiyordu. Demek ki Türkiye'nin hayatı da II. Dünya Savaşından sonra değişti. Babam Adana'ya gittiği zaman birkaç akrabası Kanada'ya gitmişti. Babamın onlarla bağlantısı vardı. Büyük bir şirketin elemanları Ankara'ya geldikleri zaman babamı davet ettiler. Yol masraflarını karşıladılar. Ve babam Kanada'ya,Toronto'ya gitti..1972'de babamın gelmesine izin verildi. O zaman babam Budapeşte'ye geldi. Yıllar sonra babamı tekrar görebildim. 1947'den 1972'ye kadar O'nu hiç görememişim. Çok zor mektup geliyordu. Gönderdiği mektuplarda tabii ki açılıp kontrol ediliyordu...”

Soğuk savaş döneminin bu zorlu yılları Klara Devai' nin öğrenim hayatına da yansdı. Türkiye'de doğmuş olması ve babasının uzun yıllar orada çalışmış olması, Macaristan'da işbaşına gelen Kominist Hükümetin dikkatini çektiği için bir süre Üniversiteye giremedi. 1956

¹¹. Çolak, a.g.m.,s.98.

ayaklanmasından sonra başlayan yumuşama devresinde Tarih-Coğrafya Bölümünü bitirdi. Daha sonra öğretmenlik yapmayı, turist rehberi olarak çalışmaya başladı. Çok kez Türkiye'ye turist grupları getirdi. Türkiye'nin hemen hemen her yerini gezdi.

Yıllar sonra kısa süre de olsa Avusturya Kız Lisesini ziyaret etti:

"1969-1970 yılında İstanbul'a ilk turlarımız başladı. Ben çok heyecanlandım. Ve rehber okuluna gittim. Çünkü amblemsiz çalışmıyoruz. İzin aldım. İstanbul'a gitmeye başlayan ilk gruplar ile tura çıktım. İlk ve ikinci gidişimde eski okuluma gidemedim. Çünkü o yıllarda herkesi gözlemliyorlardı. Ben her zaman kontrol edildiğimi biliyordum. Onun için gruplardan hiç ayrılmadım. Ama aynı yıl üçüncü kez İstanbul'a gittiğim zaman sonbahardı ve okullar açılmıştı. Ben grubu Kapalıçarşı'da üç saat serbest olmak üzere bıraktım, alışveriş yapmaları için. Bir taksiye binerek Karaköy'e gittim, eski okuluma. Zili çalınca, pencereyi açtılar. "-Klara György, Budapeşte'den" dedim. Savaşlar yüzünden hiç bağlantımız olmadığı için hayatta olduğuma dair bir haber alamamışlardı. Karşılaşmamız roman gibiydi. Orada çalışan bir öğretmenim Avusturya'da Gratz şehrinde yaşıyor. Şimdi 96 yaşında. O bana okumayı yazmayı öğretmişti Öğretmenlerin çoğu Gratz ve çevresinden gelme idi. Gratz'a gittiğim zaman O'nu ziyaret ederim. Okulumla hasret giderdim. Fakat endişe ediyordum. Gruptan ayrıldığım için fazla kalamazdım. Kısa süreliğine de olsa anılarımı tazelemişim"

"Çok zor yıllardı. Buna artık kimse inanmaz. Ama o yıllarda dikkat etmek lazımdı. Herkes herkesi kontrol ettiği için işyerimi kaybetmek istemiyordum.

Defalarca Türkiye'ye gitmeme rağmen çiftliğe bir kez gidebildim. 20-25 dakikalığına bir grup ile beraber. Bütün grup sordu. Neden buraya geldik diye. Güzel anılarımın geçtiği yerler çok değişmişti. Özel, kendi başıma grupsuz gidemediğim için çok üzülüyorum. Hayatımda bir kez daha çiftliği mutlaka gezmek istiyorum. Ankara'yı gezerken her zaman işaretlerle gösteriyorum. "İşte Gazi Orman Çiftliği orada" diye! Türk insanı konuksever olduğu için bize çok yakın geliyor. Getirdiğim gruplar daha önce gelmediklerine pişman oluyorlar. Anadolu'nun zengin medeniyetleri hakkında o kadar az bilgileri var ki bizim insanımızın. Gelince görüyor bu zenginliği. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesini görünce şaşırıyorlar. Türkiye'nin her köşesi bir hazine!..."¹²

¹² Klara Devai ile yapılan 8.11.2006 tarihinde yapılan görüşme.

1930'da bir Anadolu şehrinde başlayan ve Budapeşte'ye uzanan bir yaşam içinde Klara Devai için, Atatürk'le Gazi Orman Çiftliği'nde geçirdiği günler bu yaşamın en değerli bir parçası.¹³

Okul terasından O'na son kez baktığı günün üzerinden yıllar geçti.(Bkz. Fotoğraf:XXVII) Atatürk'ün geleceğin büyükleri olarak gördüğü çocuklara verdiği önem , onlara gösterdiği sevgi ve en önemlisi birey olarak onlara gösterdiği saygı, bunu bizzat yaşayan bir Macar çocuğun kalbinde silinmez izler bırakarak büyüdüğünde , Türk ve Türkiye dostu olarak kalmasını ve Türkiye dendiği zaman “*benim Türkiyem*” , Atatürk dendiği zaman “*benim Atatürk'üm*” diyecek kadar benimsemesini ve Türkiye ile Macaristan arasında barış elçilerinden biri olmasını sağladı. Atatürk ve Gazi Orman Çiftliği bir çocuğun anılarında hayal meyal hatırlanan sıradan çocukluk anıları değil, “*unutulmaz mavi gözlerin*” etrafında bütün canlılığıyla yaşayan anılar olarak kaldı.

Bu anıların ışığında Klara Devai'nin, Atatürk hakkındaki şu yorumunu eklemek yerinde olacaktır:

“İmzalanmış bir barış antlaşmasını değiştirmek! Bunu dünyada en büyük bir devlet adamı Atatürk yaptı. Lozan Antlaşması ile Sevr Antlaşmasını sildi. Ve Anadolu'nun 775.000 km²'si kurtarıldı. Bu dünyanın en büyük olayı. Biz Macarlar aynı senelerde cezalandırıldık. Bizim Atatürk gibi bir generalimiz , politikacımız, kahramanımız olmadığı için o zamanlar Trianon Antlaşmasını imzaladık, Fransa'da. Atatürk'ün ne büyük insan olduğu inanılmaz! Çünkü bunu kimse yapmadı.”¹⁴

Bugün Macaristan'da, Budapeşte'de yaşayan 77 yaşındaki “*Şekerim Parlak*” kendisine bu ismi veren Atası ile ilgili anılarını yaşamının en güzel hediyesi olarak saklayan bir Türk dostu Macar.¹⁵ . Eşinin göndermek istememesine rağmen bir turist rehberi olarak sürekli Türkiye ile bağlantısı olan ve Türkiye'ye turist grupları getiren Klara Devai'nin Türkiye'ye gitme isteğine karşı eşinin söylediği sözler son derece anlamlı:

- “*Anlaşıldı, sen yine eve gitmek istiyorsun !...*”¹⁶

¹³ 2005-2006 Öğretim yılında Budapeşte'de, araştırma bursu nedeniyle bulunduğum sırada, sempatik ve cana yakın kişiliği ile tanıdığım Klara hanıma , yardımlarından dolayı çok teşekkür ederim.Atatürk Haftası nedeniyle 7.11-10.11.2006 tarihleri arasında davetlimiz olarak Muğla'ya gelen ve Üniversitemizde “*Anıların Işığında Macaristan'da Atatürk ve Türkiye İmajı*” adlı konferans veren Klara hanımın anıları ve Atatürk'e olan hayranlığı dinleyenleri etkilemiştir.

¹⁴ Çolak, a.g.m., s.98-99.

¹⁵ Klara Devai, a.g.m., s.115.

¹⁶ Çolak, a.g.m., 99.

Fotoğraf I*

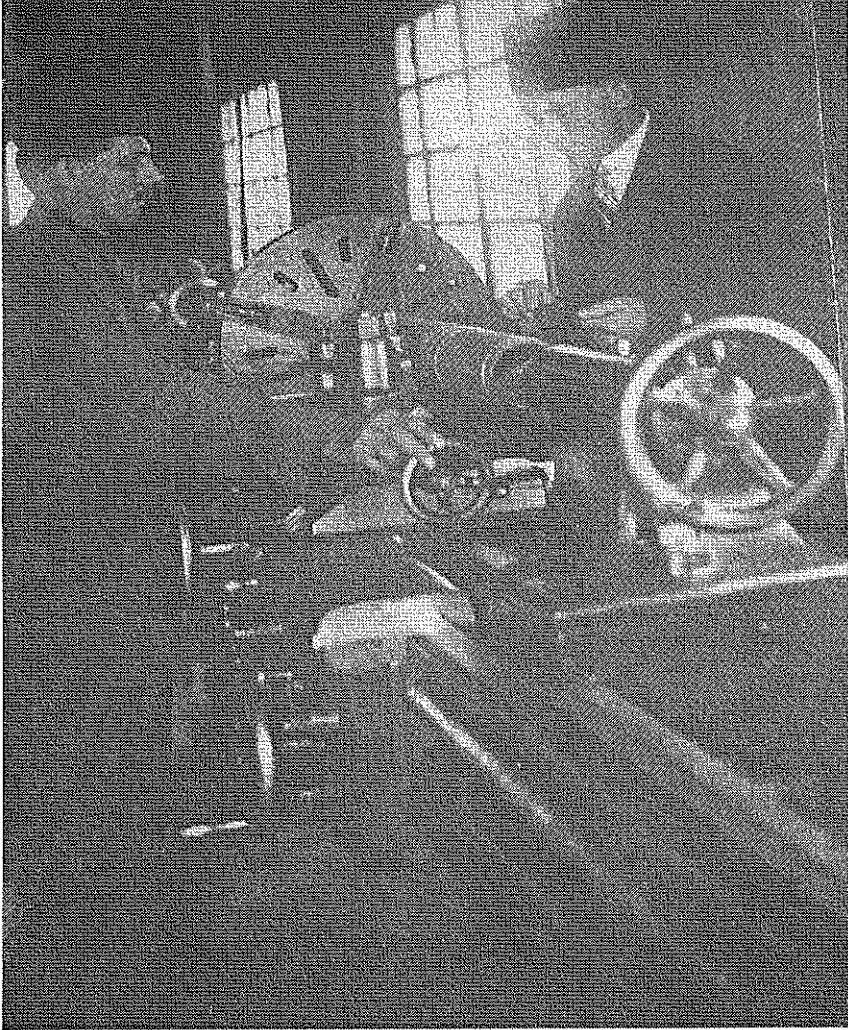
Klara Devai'nin anne ve babası. (Adana) (Sağdan 3. ve 4. kişiler)

Fotoğraf II

Ziraat Okulu ve bahçesi (Adana)

* Fotoğraflar Klara Devai'nin arşivinden alınmıştır.

Fotoğraf III

Ziraat Okulu'nun atölyesinde çalışan György János (sağda)

Fotoğraf IV

Klara Devai'nin anne ve babası (sağdan birinci ve ikinci kişiler)

Türk ailelerle piknikte (Adana)

Fotoğraf V

Ziraat Okulu öğretmenleri ve diğer çalışanları (Adana)

Fotoğraf VI

Adana Ziraat Okulu çalışanları (Arka sırada soldan üçüncü György János)

Fotoğraf VII

Klara Devai'nin anne ve babası yöresel kıyafetle (1925'li yıllar-Adana)

Fotoğraf VIII

György János Ziraat Okulu öğrencileriyle birlikte (Adana)
(Ayakta, ilk sırada sağdan üçüncü)

Fotoğraf IX

Klara Devainin anne ve babası (önde) öğrencilerle birlikte (Adana)

Fotoğraf X

Okulun girişinde Atatürk'ü bekleyen okul görevlileri ve öğrenciler. Beyaz elbiseli bayan Klara Devai'nin annesi (Adana-1931)

Fotoğraf XI

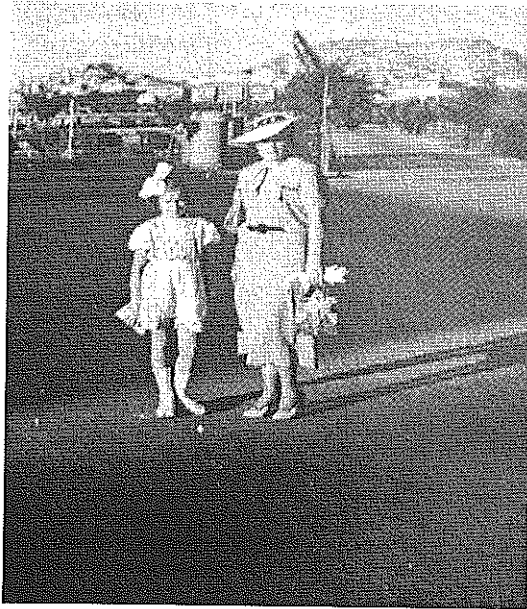
Ulus Meydanında Klara Devai anne ve babasıyla (Ankara)

Fotoğraf XII

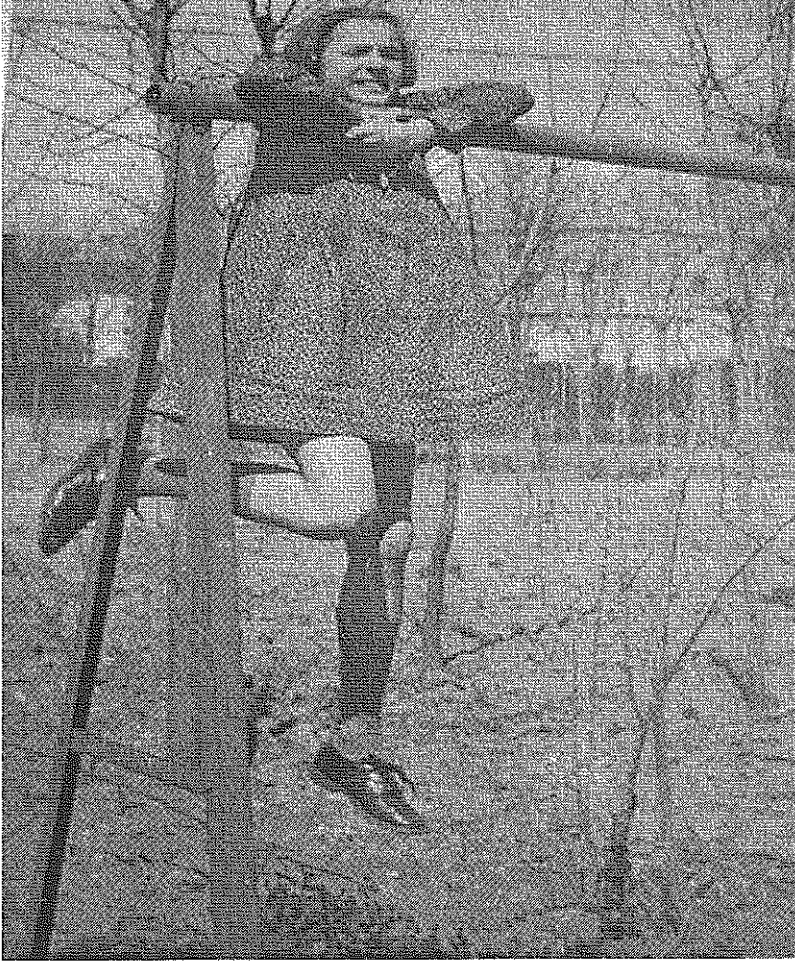
Klara Devai (Ankara-1933)

Fotoğraf XIII

Klara Devai ve annesi (Ankara-1937)

Fotoğraf XIV

Gazi Orman Çiftliği'nde (Ankara-1938)

Fotoğraf XV

Gazi Orman Çiftliği'nde

Fotoğraf XVI

Çiftlikte çalışan yabancı uzmanlar için inşa edilen evlerden biri
(György János'un evi) (Ankara)

Fotoğraf XVII

Ankara'da yaşayan Macar aileler Macar Büyükelçiliği'nin bahçesinde
(“St. István Günü'nde”)

Fotoğraf XVIII

St. István gününü kutlayan Macarlar, Büyükelçiliğin bahçesinde (Ankara)
(Soldan ikinci Klara Devai'nin annesi ve küçük Klara)

Fotoğraf XIX

Macar Başbakanı Gyula Gömbös'ü (Soldan ilk sırada şapkalı) karşılayan küçük Klara (önde)ve annesi.(Gazi Orman Çiftliği tren istasyonu-1933)

Fotoğraf XXI

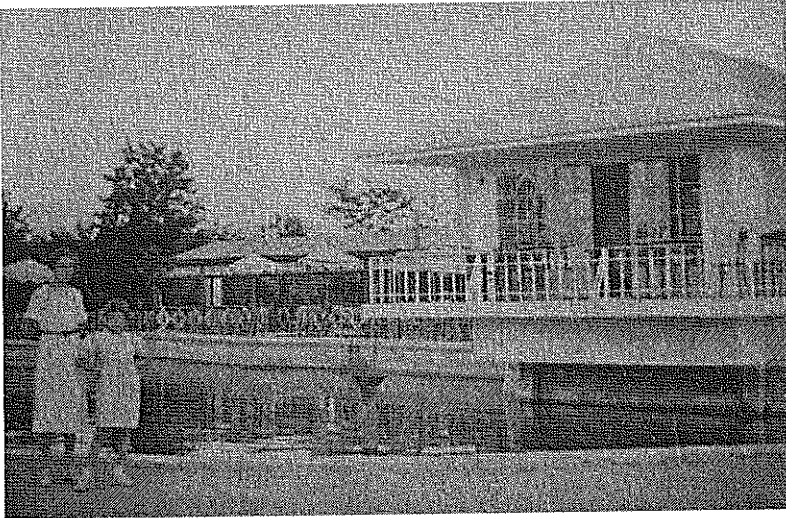
Klara Devai, (önde sağda) babası (sağdan 3.) ve çiftlikte çalışan Macar uzmanlardan birkaçı (Ankara-1933)

Fotoğraf XXII

Atatürk'ün Gazi Orman Çiftliği'ne gelişi (1937)

Fotoğraf XXII

Gazi Orman Çiftliği'nde su deposu ve *Marmara* adlı Havuz

Fotoğraf XXIII

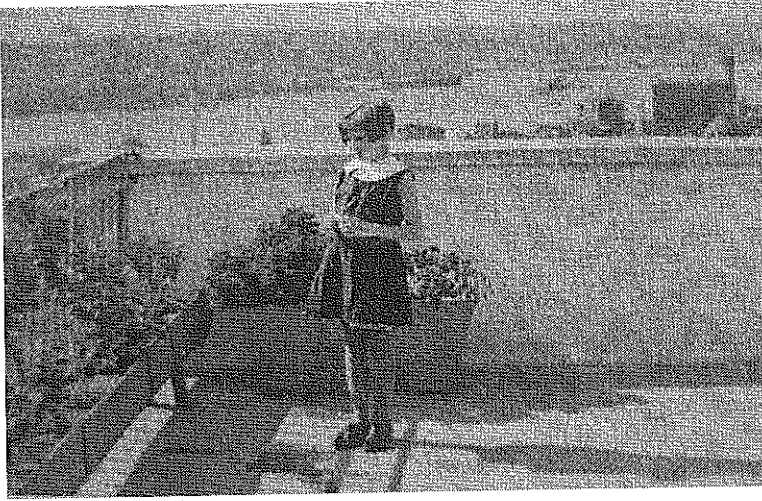
Köşkün bahçesinde bahçıvan İsmail Bey ile birlikte (Ankara-1935'li yıllar)

Fotoğraf XXIV

Gazi Orman Çiftliği'nde bahçıvan İsmail Bey'le birlikte Atatürk

Köşkün önünde

Fotoğraf XXV

Avusturya Kız Lisesi (İstanbul- 1936)

Fotoğraf XXVI

Gazi Orman Çiftliği (1935)

Fotoğraf XXVII

Klara Devai (Budapeşte/MACARİSTAN, 2006)